

SVOBODNÉ ROZHLEDY

PROSTOR PRO LIBERÁLNĚ-KONZERVATIVNÍ DISKUSI

O B S A H

Úvodní slovo	3
Je mi líto, ale naše planeta není křehká.....	4
<i>Varování: nevěřte ekologům-maniakům, pochybným vědcům a prázdným hlavám z Hollywoodu</i>	
RUSH H. LIMBAUGH (PŘEKLAD TOMÁŠ MACH)	
Liberální ekonomie a hospodářské fluktuace	16
<i>Hlubší pochopení ekonomických souvislostí ukazuje, že pozorované hospodářské cykly nejsou výsledkem selhání trhu a nepředstavují tedy prostor pro aktivní makroekonomickou politiku</i>	
MARTIN ČIHÁK	
Dědic	20
<i>Jestliže si ceníme osobitosti a civilizace, pak si dědic plně zaslouží být postaven na piedestal</i>	
WALTER BLOCK (PŘEKLAD MARTINA PELIKÁNOVÁ)	

TOTO ČÍSLO VYŠLO S PŘÍSPĚNÍM

SVOBODNÉ ROZHLEDY

jsou liberálně konzervativní revue

SVOBODNÉ ROZHLEDY

následují každodenní politický horizont

SVOBODNÉ ROZHLEDY

se orientují na dlouhodobá politická, ekonomická, sociální
a filosofická témata

SVOBODNÉ ROZHLEDY

jsou prostorem pro liberálně-konzervativní diskusi

SVOBODNÉ ROZHLEDY

PROSTOR PRO LIBERÁLNĚ KONZERVATIVNÍ DISKUSI

SVOBODNÉ ROZHLEDY - Prostor pro liberálně-konzervativní diskusi

Vydává: Společnost pro občanský rozhled

Adresa redakce, Nový lesík 2/942, 162 00 Praha 6, rozhledy@usa.net

Registrace: MK ČR č. 7777

ISSN 1211-8583

Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s.p. - Odštěpný závod Praha

čj. nov 6323/97 ze dne 21.11.1997

Šéfredaktor: ing. Daniel Münich, Ph.D. (tel. 02/240 05 175, e-mail: munich@cesnet.cz)

Redakce: Mgr. Petr Plecítý (tel. 0601/211-565)

Mgr. Michal Zapletal

Mgr. Martin Čihák (tel. 02/240 06 107), e-mail: Martin_Cihak@koba.cz)

Jazyková redakce: Jan Bočan

Copyright: Společnost pro občanský rozhled tímto umožňuje reprodukovat materiály uveřejněné ve Svobodných
rozhledech za předpokladu, že bude uveden zdroj. Výše uvedené se netýká článků, u kterých bude uvedeno
„Všechna práva vyhrazena“.

Vážení čtenáři,

Toto nové číslo Vašich *Svobodných rozhledů* přichází po volebním maratónu zahájeném jarními parlamentními a podzimními senátními a komunálními volbami. Důležitost ideových kořenů pro praktickou pravicovou politiku však neztrácí na významu ani v době, kdy už je veřejnost poněkud unavena neustálou docházkou k volebním urnám. Právě proto Vám přinášíme další díl osvěžujícího čtení.

Hned na následující stránce na Vás čeká jedinečným stylem napsaný a obsahově inspirativní článek Rushe H. Limbaugha o tom, že některým lidem kolem nás jde více o sebe či své bludné představy než o přírodu, jejíž ochranou se zaštiťují a ze které si udělali svou modlu. Následuje autorský článek Martina Čiháka, který přináší nestandardní makroekonomický pohled na transformaci naší ekonomiky. Článek si od Vás možná vyžádá poněkud soustředěnější čtení, ale odměnou za to Vám bude nahlédnutí do ideové kuchařky stále živé, tzv. Rakouské ekonomické školy. Ne náhodou pro další čísla *Svobodných rozhledů* připravujeme další překvapení s příchutí Rakouské školy. Na závěr Vás trochu pobaví Walter Block ve své úvaze o dědicích, dědictví a lidské závisti.

Věříme, že se nám obsahem tohoto čísla podaří opět o něco posunout horizont Vašeho liberálně-konzervativního uvažování o zdrojích a významu lidské svobody.

Na závěr si dovolíme připomenout, že i toto číslo *Svobodných rozhledů* vyšlo díky nadšení lidí ze *Společnosti pro občanský rozhled* a díky dobrovolným příspěvkům našich čtenářů, kterým tímto upřímně děkujeme. Pokud chcete i Vy podpořit naše snažení, na předposlední straně najdete jednoduchou radu, jak na to.

Vaše redakce

Je mi líto, ale naše planeta není křehkáⁱ

RUSH H. LIMBAUGH (přeložil Tomáš Mach, 1998)

„A Hospodin stvořil . . .“

Mé názory na životní prostředí se opírají o mou víru ve stvoření. Nevěřím, že život na Zemi vznikl sám od sebe či jako výsledek jakési náhody, procesu náhodného výběru. Nevěřím ani, že se příroda nachází jen v nejisté, křehké rovnováze. Nevěřím, že Země a její ekosystém jsou křehké, jak se domnívá mnoho radikálních ekologů. Ti si myslí, že člověk může jen tak přijít a sám od sebe změnit všechno k horšímu; že po stovkách milionů let mohou poslední dvě generace lidské existence tuto planetu zničit. Kdo si myslí, že jsme?

Tento domýšlivý pohled na člověka a jeho dílo mě popouzí. Odmítám věřit, že lidé, kteří sami jsou výsledkem stvoření, mohou zničit nejúžasnější výtvar celého vesmíru. Mnohým divům vesmíru ani nejsme schopni porozumět. Lidský mozek, či ta jeho malá část, kterou používáme, si není schopen představit ani velikost vesmíru, jeho původ, ani kde se vlastně nachází. I když někteří neuvěřitelně arogantní vědci si myslí, že jsou schopni vědecky rozluštit všechny záhady vesmíru a porozumět všemu čistě materialisticky, já se domnívám, že jsou určité věci, které lidský mozek objasnit či vysvětlit prostě nedokáže. Jsou určité věci, kterým nejsme předurčení rozu-

***Jsou určité věci,
kterým nejsme předurče-
ni rozumět, a které
musíme akceptovat na
základě víry***

mět, a které musíme akceptovat na základě víry.

Já žasnu nad dokonalostí Země. Právě tato malinká planeta má podmínky nezbytné pro život a nachází se na ideálním místě ve sluneční soustavě. Kdyby byla jen o trochu dále od slunce, celá Země by byla jedna obrovská Antarktida. Kdyby byla o trochu blíží, byla by to jedna nekončící Sahara. Umístění Země je přesné, a to, vážení, není výsledek náhody. Je podivuhodné, že život kvete právě na této malé planetě, která se nachází v této malé sluneční soustavě, která se nachází v této malé galaxii, která se nachází uprostřed nekonečného vesmíru.

Čím více se dozvídám o vzájemném působení všech forem života na Zemi a čím více se vlastními pěti smysly přesvědčuji o kráse a velkoleposti

přírody, tím více jsem ohromen. My lidé jsme neměli nic do činění se stvořením Země, s jejím umístěním ani fungováním. My jsme pouze její součástí, čímž nechci snižovat naši roli či význam v tomto světě. Jsme její součástí stejně jako její další obyvatelé, jak živi, tak neživi. Stejně jako sekvoj nebo sova skvrnitá, stejně jako ledovce. Ekologové však vykresluji člověka téměř jako nějakou anomálii, jako přirozeného nepřítele přírody. Podle nich jsme schop-

ni zničit tuto podivuhodnou planetu pouze tím, že se budeme chovat přirozeně. To je opravdu domýšlivost, nebo, jak říkám, domýšlivost lidstva.

Nechápu, jak stejní lidé, kteří tvrdí, že máme dostatek moci, abychom zničili Zemi pouze tím, že se budeme chovat přirozeně, mohou také tvrdit, že nejsme o nic lepší či účtyhodnější než žába. To je velký paradox ekologů.

***Nechápu, jak stejní lidé
mohou tvrdit, že nejsme
o nic lepší či účty-
hodnější než žába***

Různí bojovníci za práva zvířat, kteří z velké části tíhnou k různým radikálním ekologickým hnutím, se domnívají, že existuje kontinuita od komára přes krysu až k dítěti. Nejspíš si myslí, že kromě lidí všechny formy života na Zemi spolu pokojně vycházejí. To je naprosto nesmyslná představa, a to nejen proto, že existence většiny zvířat a hmyzu závisí na jejich vzájemném pojídání, ale i proto, že člověk je jediný tvor schopný uklidit nepořádek po sobě i jiných tvorech. Nemohu popřít, že jsme některá místa na světě zaneřádili, ale když slyším, že padesát let automobilismu, padesát let freonů a klimatizace nás zničí, zvedá se ve mně adrenalin.

Skutečnost je taková, že nemůžeme Zemi zničit, ani kdybychom chtěli. (Upozornění! V následujících osmi větách se vyskytuje zdravý rozum. Nedokážete-li ho snést, přeskočte je.) Země je stará více než čtyři miliardy let. Úhlavní nepřítel přírody, člověk, se na Zemi vyskytuje nanejvýš 200 000 let. Člověk nedokáže ani zdaleka vytvořit síly tak mocné jako ty v přírodě - z nichž mnohé jsou destruktivní - a přesto zde tyto síly existují přes 4 miliardy let, stejně jako Země. A Země tady stále je! Jen si to představte, vždyť je to nádhra. I kdybychom věnovali veškeré své mentální a fyzické zdroje na zničení této planety, neuspěli bychom, a to ani kdyby se toho chopil Daryl Gates¹. Dokonce ani Michail Gorbačov by to nedokázal, a ten přece dokáže všechno.

Vezměme si tuto hypotézu: Nepřítel životního prostředí číslo jedna, Ronald Reagan, se na schůzi kabinetu rozhodne, že by

rád, aby všichni Demokrati dostali rakovinu kůže. Ví, že rakovinu kůže může způsobit ultrafialové záření. Musí tudíž zařídit, aby byla zničena ochranná ozónová vrstva v horní atmosféře a aby veškeré toto ultrafialové záření dosáhlo povrchu Země a způsobilo rakovinu na kůži všech Demokratů.

Takže nařídí vedoucímu NASA, aby do konce roku zničil veškerý stratosférický ozón. Vedoucí NASA by

brzy zjistil svoji neschopnost, protože by si uvědomil, že to nemůže provést, pokud by nedokázal zničit slunce. Ptáte se proč? Protože ozónová vrstva je tvořena sluncem, zejména jeho ultrafialovým zářením. A přesto všichni tito tupohlaví šířitelé poplašných zpráv a předpovědači konce světa chtějí, abychom věřili, protože se občas nad Antarktidou vyskytne snížená ozónová vrstva (která se mimochodem vždy vrátí na normální úroveň), že naše činnosti založené čistě na našem přirozeném chování a technickém pokroku mohou za to, co podle jejich předpovědi bude zničení ozónové vrstvy. Nesmysly. Hlouposti.

Sopka Pinatubo na Filipínách vychrlila během jediné erupce více než tisíckrát tolik chemických látek ničících ozón, než je freonů vyprodukovaných zlými, ďábelskými a necitlivými firmami v celé historii. Takže uznávání vědci nyní říkají, že by se mohl - mohl, ale nemusí - nad severní polokoulí v příštích dvou nebo třech letech vyskytnout 4 až 6 procentní úbytek ozónu. Ale moment - než si začnete říkat, že jsem právě popřel vlastní argument, uvědomte si toto: sopky to dělají už 4 miliardy let. A co byste řekli? Stále máme zdravou ozónovou vrstvu! Není to nádhra? Nemáte radost? Hmmm. Ještě vám to nedochází? Přečtěte si to znovu, vážení. Jediná erupce, ze všech erupcí za čtyři miliardy let, je tisíckrát ničivější než všechny lidmi vyprodukované freony - a dočasný maximální úbytek ozónu je 6%. Závěr: Lidstvo není v žádném případě schopno vyprodukovat to, co jedna erupce sopky Pinatubo, tím méně co erup-

ce za 4 miliardy let, takže jak můžeme zničit ozón? Jinými slovy, matka příroda útočí na svůj stratosférický ozón už milióny let a přesto ozónová vrstva stále existuje, a to v dostatečné míře, aby chránila jak Demokratty, tak ekology-maniaky před rakovinou kůže.

Když tohle povíte ekologům-maniakům, řeknou, „Proto je ještě naléhavější, abychom snížili to množství freonů, které vytváříme.“ Co ale opravdu chtějí, je napadat náš způsob života. Jejich primární nepřítel - kapitalismus. Chce se na nás, abychom se cítili provinile za náš životní styl. Dobrá, podívejme se na fakta. Ozón měříme teprve od roku 1956. A to po Kristu, vážení. A přesto si tito vědci myslí, že znají dost, aby nám mohli říkat, že máme změnit svůj způsob života. Co ale opravdu chtějí ekologové-maniaci, je napadat náš způsob života.

Co ale opravdu chtějí ekologové-maniaci, je napadat náš způsob života.

V lednu NASA změřila v *jednom jediném dni* množství chloru a dalšího plynu v atmosféře severní polokoule a zjistila nezvykle vysokou hodnotu oproti normálnímu stavu. Nepočkali si na řádnou analýzu těchto údajů, nepočkali dva nebo tři měsíce, aby provedli další měření, ale prostě údaje zveřejnili oním poplašným způsobem, který se stal znakem těch, co jsou posedlí ekologií. Několik dní byly v novinách titulky o ozónové díře v atmosféře nad severní polokoulí. Dokonce senátor Al Gore, který právě vydal poplašnou knihu o tom, jak se nacházíme v procesu zničení našeho ekosystému, předpověděl, že president Bush bude muset tomu všemu brzy čelit, kvůli „ozónové díře nad Kennebunkportem,“ navzdory tomu, že žádná taková díra neexistovala - ani údaje NASA nic takového nenaznačovaly. Ve skutečnosti nedošlo k žádnému úbytku ozónu, pouze k nezvyklému zvýšení hodnot chloru. Za několik týdnů se zjistilo, že převážnou část nezvykle vysokých naměřených hodnot bylo možno přičíst erupci sopky Pinatubo - skutečnost, kterou se politicky zaměřená vědecká komunita pokusila ignorovat. A chcete vědět ještě

něco? Podobné objevy byly učiněny v roce 1989, se stejnými apokalyptickými předpovědmi o zvětšování ozónové díry nad severní polokoulí. Nikdy k tomu nedošlo.

Co nutí některé vědce, aby se chovali jako maniaky, co se týče těchto věcí? No, je jasné, že se nedá oddělit věda od politiky. Vědci tvrdí, že nemají žádné politické zájmy, ale to není pravda. Vždycky potřebují více prostředků a to dnes znamená vládní prostředky. Co může být pro NASA přirozenější, když dochází k útlumu vesmírného programu, než říct, že vzhledem k tomu, že existuje toto nezvyklé množství chloru, potřebujeme finanční prostředky? Samozřejmě, musíme provést výzkum. Nejprve však musíme „informovat“ veřejnost. Tomu říkám pěkná bouda.

Rád bych zdůraznil, že když je životní prostředí poškozeno, nikdo si nepřeje nápravu víc než já.

Nicméně odmítám věřit, že je nutné napadat americký způsob života nebo trestat Američany jen za to, že jsou sami sebou. Abychom napravili životní prostředí, nemusíme se mstít na pokroku. Vemte si řeku Cuyahoga, která asi před dvaceti lety začala hořet, protože v ní bylo tolik špíny a mastného kalu. Rozhodli jsme se, že je třeba ji vyčistit, vyhrnuli jsme si rukávy a dokázali jsme to. Určitě byla uplatněna nějaká regulace, ale hlavní faktor bylo staré dobré americké know-how. Když dnes přijedete do Clevelandu, uvidíte neznečištěující podniky v provozu po celé délce řeky. Klíčem k čistému životnímu prostředí je ničím neomezované svobodné podnikání, náš systém odměňování. Čím větší ekonomický růst, tím více bohatších lidí bude požadovat čistší životní prostředí. Chudí mají jiné starosti, jako třeba nakrmit vlastní rodiny.

Pro srovnání se podívejme na znečištění způsobené lidmi v zemích s totalitním režimem. Znečištění ve východní Evropě a v bývalém Sovětském Svazu je obrovské. Když tam přijedete, uvidíte mrtvé, nikoli umírající, lesy. Uvidíte v řekách tříoké ryby. Když nikdo nevlastní soukromý majetek,

neexistuje motivace pro udržování čistoty, protože nikdo nemá zájem na zachování jeho hodnoty. V těchto zemích ti, co byli u moci, nepovolili žádné zprávy o stavu životního prostředí. Nechtěli, aby pravda vyšla najevo, takže ji po celá léta skrývali. My Američani se na druhou stranu pokaždé dozvíme, když nějaký dřevař v Oregonu nešťastnou náhodou zabije sovu skvrnitou.

Když porovnáte stav životního prostředí v Americe se stavem životního prostředí v jiných zemích, vítězíme na celé čáře. Máme nejčistší zemi na světě. No, možná že Švýcarsko je čistší, ale to je jenom muzeum pro turisty. Svět nikdy neviděl nic podobného jako Spojené státy americké. V oblasti vysokého školství, ekonomiky, v životním stylu, prosperitě, vládním zřízení a osobní svobodě se nám dostalo většího a lepšího požehnání než kterékoli jiné zemi. A přesto se ekologové-maniaci snaží najít na všem americkém jenom nedostatky. Kritizují naše úsilí o zisk, ačkoli právě to nám dalo ty nejlepší technologie na regulaci znečištění na světě.

Proč to tito lidé dělají?

Já myslím, že se jim prostě nelíbí náš způsob života. Jsou zatrpklí a nebudou spokojeni, dokud tato země nebude jako Švédsko nebo Nikaragua za Sandinistů. Naše prosperita vytvořila vrstvu lidí, kteří nemusí pracovat a kteří teď mají moc času, a tak ho využívají k tomu, aby nadávali na Ameriku. V rámci toho procesu si také zvyšují svoje sebevědomí. Když si řeknou, že situace je špatná a vyžaduje nápravu, věří také, že oni jsou těmi, kdo má tu nápravu zjednat. Domnívají se, že by moc ve společnosti měli mít oni, a ne nějaký majitel podniku nebo občanský vedoucí představitel.

Tito lidé se „zajímají“. Zajímají se tolik, že se pro ně tento zájem stává berličkou, díky které si připadají lepší a vznešenější než my ostatní. Jestli jejich zájem něco vyřeší, to je vedlejší, protože k tomu, aby se cítili lépe, jim stačí tento zájem.

Nedávno jsem vystupoval jako host

v pořadu nazvaném *New York at Night (Noční New York)*. Moderátor mi dával spoustu otázek o bezdomovství, o životním prostředí a všech dalších problémech, u kterých se lidé snaží budít dojem, že se o ně „zajímají“. Na moje odpovědi nebyli v žádném případě připraveni. Řekl jsem jim: „Hele, problémy máme, ale dokážeme je vyřešit.“ Sexuální obtěžování je problém, ale není potřeba ho špatně vykládat nebo zveličovat. Bezdomovství není epidemie. Životní prostředí je čistší než kdy jindy. Moderátora pořadu a ostatní hosty to příšerně rozcílilo. Jeden z hostů byl dvaadvacetiletý chlapek, kterého časopis *US* zvolil jedním z nejhezčích svobodných mužů v Americe. Toho moje poznámky úplně vyvedly z rovnováhy. Je to herec, který si stojí dobře s hollywoodskými levičáky a který se také přidal k tomuto módnímu zájmu. A já jsem tady najednou tvrdil, že jeho zájem je špatně vynaložená energie. On a ostatní hosté se vztekali. Nedával jsem jim takové uspokojení, jaké chtěli. Neřikal jsem, že

díky tomu, že se zajímají, jsou automaticky dobrými lidmi. Bylo to skoro, jako kdybych napadl jejich náboženské přesvědčení.

V jistém smyslu to byla pravda. Mnoho z těchto lidí vyměnilo náboženství za sekulární ekologismus.

Někteří dokonce uctívají bohyni Země Gaiu. Když se sejdou, tak se jejich setkání podobají náboženským shromážděním. Nedávno přišlo do Central Parku v New Yorku na Den Země 750 000 lidí. Házeli létajícím talířem, pouštěli draky a poslouchali Toma Cruise, jak vykládá, že musíme *všechno* recyklovat a zabránit velkým společnostem ve znečišťování. To mě teda podržte.

Copak Tom Cruise nenatočil film, ve kterém zdemoloval třicet pět aut, spálil tisíce litrů benzínu a zničil desítky pneumatik? Kdybych měl příležitost, řekl bych Tomu Cruisovi, „Tome, většina lidí nevlastní třicet pět aut za celý život, a tys právě zlikvidoval třicet pět aut jen kvůli filmu. A teď

Ekologové-maniaci kritizují naše úsilí o zisk, ačkoli právě to nám dalo ty nejlepší technologie na regulaci znečištění na světě.

říkáš jiným, aby neznečišťovali naši planetu? Radši buď zticha.“

Anebo to, k čemu došlo při natáčení toho samého filmu: Cruise za úsvitu projíždí autem velkou rychlostí podél pláže, zrovna když tam rackové a jiní ptáci hledají potravu. Když se Cruisovo auto přiblíží, ptáci velkolepě vzlétnou, aby nebyli usmrceni, a on kolem nich prosviští, zatímco vítr si pohrává s jeho hollywoodskými vlasy. Aby tato úžasná scéna mohla být natočena, bylo na celou pláž nasypáno krmení pro ptáky, aby ptáci na pláž skutečně dosedli. Vyšlo to. Rackové začali zobat zrní a Cruise nastartoval motor a začal uhánět podél pláže.

Jenom jedna věc se nepovedla - ptáci velkolepě nevzlétli, ale byli převálcováni Cruisovým autem. Masová vražda ptáků na Daytona Beach. No, co se dá dělat, aspoň měli dobrý úmysl.

Existuje nespočet dalších příkladů takového pokrytectví. Vemte si Paula Ehrliche, toho předpovědače konce světa z řad propagátorů regulace populace. V roce 1968 napsal knihu nazvanou *The Population Bomb* (*Populační bomba*). Téměř nic z toho, co předpověděl, se nesplnilo. Kniha vybuchla, tak říkajíc, co se týče správnosti údajů. Ale protože hrála na obavy své doby, byla přijata s otevřenou náručí.

Ehrlich teď vydal novou knihu, aby zamaskoval nepřesnosti v té první. Její tvrzení jsou úplně stejně nenormální - průměrné americké dítě znečistí naši planetu tisíckrát více než průměrné etiopské dítě. Takže, co kdybychom sbalili svoje děti a odjeli do Etiopie a vychovávali je tam.

Co se Ehrlich snaží říct, je, že americké svobodné podnikání je zlo. To mě dohání k zuřivosti. V době, kdy komunismus je jako ekonomický a politický systém definitivně zavržen a celá východní Evropa a země bývalého Sovětského Svazu se nás snaží napodobit, chtějí Američané jako Ehrlich náš systém svrhnout. Musíme přestat naslouchat lidem, co vydělávají peníze psa-

ním knih založených na dezinformaci a předpovídajících konec světa.

PRÁZDNÉ HLAVY Z HOLLYWOODU

Kdo je hlavním nositelem všech těchto ekologických výmyslů? Ani ne tak Paul Ehrlich, který vystupuje v pořadu *The Tonight Show* (*Show dnešního večera*), aby nám povídal o tom, jak se blíží konec světa. Jsou to spíše herci, kteří mají těch hloupostí plnou hlavu. Ted Danson ze seriálu *Cheers* v roce 1990 dokonce řekl, „Zbývá nám jenom deset let, abychom tuto planetu

zachránili.“ To byla naprostá nezodpovědnost. Nikdo mu ale neodporuje. Moderátoři různých pořadů a talk show se jenom usmívají a kývají hlavou na souhlas s takovými prohlášeními.

Proč se herci vůbec pouštějí do propagandy za tyto ekology-maniaky? To víte, jsou to lidé, kteří vydělali spoustu peněz a mnoho z nich se kvůli tomu cítí provinile. Mají pocit, že si je nezaslouží. Další důvod je, že vydělávají peníze tím, že představují někoho, kým nejsou. To vám může vystačit chvíli, potom ale začnete chtít být slavní něčím, co děláte vy sami. Ted Danson chce, aby byl brán vážně, a ne jenom jako chlápek, co hraje barmana v *Cheers*. Někdo se Teda chopil a naplnil mu hlavu všemi těmito nesmysly o oceánech, takže on teď vystupuje v televizi a prohlašuje, že nám zbývá jenom deset let.

Pořady jako *Entertainment Tonight* (*Zábava dnes večer*) k tomuhle nesmyslnému blouznění jenom přidávají. Vysokou sledovanost mají díky tomu, že ukazují Hollywoodský lesk, a ne protože se snaží zpochybnit ta nejstupidnější prohlášení. Nikdy neuslyšíte, jak moderátor říká, „Tede, mohl byste uvést zdroje, ze kterých čerpáte svoje přesvědčení, že konec světa bude za deset let? Opravdu si myslíte, že lidstvo dokáže Země zničit?“

Musíme přestat naslouchat lidem, co vydělávají peníze psaním knih založených na dezinformaci a předpovídajících konec světa

SOVA SKVRNITÁ

Ve státech Oregon a Washington žije sova skvrnitá. Já se čirou náhodou nedomnívám, že patří mezi ohrožené druhy. Debaty se vedou jen o jednom plemeni sovy, které se jen neznatelně liší od mnoha ostatních. To ale všem těmto přírodním hnutím ani za mák nevadí. Oni ji nazývají ohroženým druhem, takže se s ní musíme zabývat na téhle úrovni.

Jednou jsem ze zeptal jednoho vlasatého zblblého ekologa-maniaka, kdo si myslí, že sovu ohrožuje. Odpověděl, že člověk, nepřítel přírody. V přírodě by bylo všechno v pořádku, nebýt člověka. „Dobrá,“ řekl jsem, „takže bys řekl, že člověk jako druh je vysoce nadřazený všem ostatním druhům?“ „Jo, člověče, to si teď nejsem jistý.“ „Vidíte, oni to nechtějí připustit, ale je to tak.“

Na závěr jsem se ho chystal ubít argumenty. „Myslíš si, že se sova vývojem dostala do nadřazeného postavení nad myš?“ Zeptal jsem se. „No jasně, člověče, sova lítá, vidí v noci, že jo.“ Přesně tak - sova se může v noci vrhnout k zemi a myš krásně spolknout. Chudinka myš nemá žádnou šanci. Znáte to z pořadů o zvířatech. Přesně tohle ukazují - zvířata, jak se navzájem pojídají. Myš padne za potravu sově, její malinké nožičky se jen třepetají venku, a vy si jenom řeknete, „Bože, proč se na to dívám?“ Ale taková je příroda. Zvíře si to jídlo ani neuvaří. My děláme aspoň to.

Takže můj ekolog byl v pasti. „Takže, není to snad povinnost myši přizpůsobit se potenciální hrozbě ze strany sovy?“ „No jasně, jenže to je příroda, že jo, to je prostě příroda.“ A to je ono, řekl jsem mu. Když se sova nedokáže přizpůsobit nadřazenému postavení člověka, má smůlu. Jeho to málem položilo.

Já vím, že to znělo kruté. Ale moje argumenty se řídí jednoduchou, prostou logikou. Jestliže se sova nedokáže přizpůsobit, potřebuje opravdu svět právě tento konkrétní

druh, aby to stálo za všechny ty těžkosti způsobené lidem v procesu jeho záchrany? Tisíce druhů, které běhaly po této planetě, jsou nyní vyhynulé. Snaží se snad někdo prosazovat myšlenku, že by na světě bylo lépe, kdyby tady pořád pobíhali dinosauři? Koneckonců přežili bychom i bez sovy. Co by se stalo, kdyby tady už nelítaly a nezabíjely myši. Prostě bychom vyráběli více pastí. Buď to, anebo bychom pěstovali více koček.

Samozřejmě, jsme lidské bytosti a na sovách nám záleží. Je naší povinností chovat se vůči jiným tvorům, kteří nejsou tak vyvinutí jako my, zodpovědně. Nemusíme se chovat podle zásady silnější přežije. Ale proč bychom prostě vedle sebe nemohli existovat v harmonii? Není důvod,

abychom jenom kvůli dvěma tisícům dvou stům párů jednoho druhu sovy omezovali dřevařský průmysl. A přesto si lidé myslí, že je to humánní řešení - tj. být méně humánní k lidem než k ostatním druhům. Koho zajímá, že přijde o práci třicet tisíc lidí, hlavně že sova bude zachráněna. Toto je, vážení, špatné pořadí hodnot.

Snaží se snad někdo prosazovat myšlenku, že by na světě bylo lépe, kdyby tady pořád pobíhali dinosauři?

POCHYBNÍ VĚDCI VERSUS RUSH

Kdykoli se postavím proti nejnovějšímu výmyslu či fantazii ekologů, vždycky dostávám zlobné telefonáty a dopisy. „Jak se můžete opovážit popírat existenci globálního oteplování,“ objevuje se v nich. „Tím jenom dokazujete svou nevědomost. O takových věcech vám nepřísluší diskutovat, protože o vědě nic nevíte.“

A přesně tohle je taktika používaná, aby umlčela lidi v případě ekologických podvodů. Děje se to pořád.

Skandál kvůli Alaru se týkal chemické přísady, díky které byla jablka hezčí a chutnější. Ekologové-maniaci o ní prohlásili, že je karcinogenní. Vedla je herečka Meryl Streepová, která, celá žhavá, aby udělala dojem na někoho v Hollywoodu, v souvis-

losti s Alarem před senátním výborem naříkala, „Co to děláme našim dětem! Co to děláme našim dětem!“ To je přece naprostý nesmysl. Ale oni každého, kdo oponuje jejich pseudovědě, zesměšňují a prohlašují za nekvalifikovaného nebo placeného nějakou společností.

Kvůli nebezpečí dioxinu bylo uzavřeno celé město Times Beach ve státě Missouri. Teď už se ví, že pro to nebyl žádný důvod. Dioxin v takovém množství škodlivý není, a přesto jsme byli bombardováni televizními záběry ukazujícími lidi ve skafandrech, jak se procházejí prázdným městem.

Steve Kroft v pořadu 60 Minutes (60 minut) konečně zjistil, co stojí za aférou s kyselým deštěm. Vládní komise vydala 500 miliónů dolarů za deset let studia tohoto problému a nakonec učinila závěr, že tento problém je nevýznamný a napravitelný. Kroft tento důkaz předložil jednomu z oněch fanatiků ohledně kyselého deště. Ten člověk odmítal připustit, že se mýlí a jenom mumlal, že je stále potřeba více peněz na další výzkum.

Ekologové-maniaci se také pokoušejí postavit mimo zákon většinu potravin, které konzumujeme, ve snaze změnit náš způsob stravování, a to na základě velice pochybných důkazů. Vzpomínáte si, jak říkali, že ovesné otruby snižují cholesterol? Ačkoli byl prokázán opak, lidé, kteří byli v té době skeptičtí, co se týká těchto prohlášení, byli zesměšňováni za to, že toto dogma zpochybňovali.

Kolik let jste věřili, stejně jako já, že existuje souvislost mezi pitím kávy a srdečními chorobami? Teď poslední výzkumy prokázaly, že žádná taková souvislost neexistuje.

Pochybní vědci se vynořují úplně všude. Před několika lety oznámili antropologové, že matkou civilizace je černošská žena, která žila na jihu Afriky asi před 250 000 lety. To mělo výrazně zvýšit sebevědomí černošské komunitě. Oni pak chodili a říkali bělochům a dalším, „Pocházíte z naší matky.

Díky nám jste tady. Jsme chytřejší než vy. Pocházíte z nás.“ No, a teď se říká, že existují některé genealogické kořeny a větve, které antropologové zapomněli prozkoumat, takže tato žena nakonec nemusí být vývojově až tak důležitá.

Co tady tím chci říct, je, že musíte myslet sami za sebe. Nesmíte se automaticky domnívat, že jste hloupí nebo nekvalifikovaní vyjadřovat názor jenom proto, že nemáte doktorát v některé z vědních disciplín. Pár velmi hlasitých vědců s ideologickými a politickými zájmy se snaží Američany zastrašovat, aby přijali jejich pohled na svět. Rozumnější vědci se buď příliš bojí mluvit nahlas, aby nepřišli o své financování, anebo jsou médií zatlačováni do pozadí. Rukopis pochybné vědy je vidět v celém ekologickém hnutí. Je to jejich životní miza.

Mnoho vědců neví o ekologických otázkách, ke kterým se vyjadřují, zdaleka tolik, kolik předstírají.

Mohou být věrohodnými kapacitami ve svých oborech, ale často se vyjadřují k problémům mimo své vlastní vědecké disciplíny. Paul Ehrlich prohlašuje, že je odborníkem v oblastech, kde se mu většina uznávaných vědců vysměje. Carl Sagan je velmi nadaný astrofyzik, ale vyjadřuje se k otázkám, ve kterých má jen velmi málo zkušeností, například globální oteplování a jaderná zima. Vzpomínáte si na jeho předpověď (a dalších lidí), že jestli Saddám Husajn zapálí kuwajtské ropné vrty, dojde ke katastrofálnímu globálnímu klimatickým změnám, ze kterých se svět bude vzpamatoávat mnoho let? (Jedna z jeho nejhysteričtějších a nejapokalyptičtějších předpovědí byla ta, že saze z kouře sníží globální teplotu tím, že budou blokovat sluneční záření, a že síra obsažená v kouři se smíchá s deštěm a zničí úrodu až k Rusku.) A že to bude trvat pět let, než se podaří tyto ohně zlikvidovat? A hle, v obou případech se spletl, trapně spletl. A důkaz je tady. Noviny *The Wall Street Journal* přinesly 15. května 1992 zprávu, že vědci z University

Mnoho vědců neví o ekologických otázkách, ke kterým se vyjadřují, zdaleka tolik, kolik předstírají

of Washington v Seattlu a z Národního střediska pro atmosférický výzkum (National Center for Atmospheric Research) ve městě Boulder, stát Colorado provedli mezi 16. květnem a 12. červnem 1991 ve zmíněné oblasti měření pomocí dvou letadel. Zjistili, že globální škody na životním prostředí jsou neznatelné, i když po určitou dobu bude v oblasti Perského zálivu znatelné místní poškození.

A tady mám několik zajímavých podrobností o sazích ze zmíněných ohňů. Jejich množství bylo třináctkrát větší než saze emitované denně ze všech zdrojů spalování ve Spojených státech, a přesto nedošlo k významným globálním škodám. Důvod? Aby saze mohly mít nějaký globální dopad, musel by kouř vystoupit v atmosféře dostatečně vysoko a zůstat tam, aby ho silný vítr mohl hnát z místa na místo. Jenže - a tohle je nádhera - kuwaťský kouř nebyl v ovzduší dost dlouho, aby mohl vystoupit příliš vysoko. A proč? Protože byl rozptýlený deštěm a mraky! Deštěm! Prostě přišel déšť a jednoduše udělal čisto!

Tak, vážení přátelé. Uvědomujete si, jak zásadně a hluboce se v této záležitosti odborníci mýlili? A v čem dalším se ještě mýlí? Já myslím, že by bylo rozumné podrobit všechno ostatní, co předpovídají, důkladnému prozkoumání, protože, jak je patrné z tohoto příkladu, nevědí ani zdaleka, o čem mluví, a přesto jim nikdo neopouje. To, co by mělo být katastrofálně poškozeno, je jejich důvěryhodnost, jenže není, protože jejich chmurné a apokalyptické předpovědi jsou nejen „politicky správné“, ale i požadované těmi, kdo jim věří. Já se neprohlašuji za odborníka v žádné z vědních disciplín, ale znám dost, abych mohl pokládat otázky plynoucí ze zdravého rozumu a abych nespokl všechno, co je mi prezentováno.

Neříkám, že lidé, kteří mi posílají vědecké důkazy popírající moje stanoviska, nemají nikdy pravdu. Ale já mám pravdu mnohem častěji, než jsou oni ochotni připustit. Odmitám dopustit, aby mi vědecký elitismus zabraňoval v pokládání otázek zdravého rozumu, které zpochybňují jejich

„zjištění“. Ani vy byste jim neměli dovolit, aby vám zabraňovali v oponování jejich závěrům. V okamžiku, kdy jste zastrašeni tak, že věříte, že nemáte právo komentovat vědecká tvrzení, vzdáváte se tím práv vyplývajících z prvního dodatku.²

Nejlepší způsob, jak se obrnit proti pochybným vědcům, je přečíst si knihu, kterou napsala Dixy Lee Ray, bývalá guvernérka státu Washington a bývalá předsedkyně komise pro atomovou energii. Její knihu, *Trashing the Planet (Zaneřádění naší planety)* vydalo nakladatelství Regnery Gateway ve Washingtonu, D.C. a já jsem z ní z velké části čerpal při psaní části této kapitoly pojednávající o ozónu. Je to ta nejpodrobnější nejdokumentovanější kniha, jakou jsem kdy četl. Autorka v ní dokazuje, že celá tato kampaň o konci světa je byznys sám pro sebe. Lidé na tomto obchodu s koncem světa a špatnými zprávami vydělávají. Velmi rádím, aby si všichni čtenáři zmíněnou knihu opatřili, jestli chcete porozumět tomu, jakou hru se s vámi tito ekologové snaží hrát.

SLUŠNÍ PŘÁTELÉ ZEMĚ

Rád bych jasně řekl, že slušní ekologové existují. Moje poznámky směřují k fanatikům předpovídajícím konec světa, kteří chtějí ostře změnit americký způsob života. Sierra Club chce omezit počet dětí, které můžete mít, na dvě. Snaží se omezit vaše ježdění autem. Snaží se zabránit lidem v konzervaci potravin ozařováním. Jde jim o moc a kontrolu nad lidmi. Zacházejí příliš daleko za hranice svých příslušných ekologických programů.

Slušní ekologové jsou například ti ze sdružení Audubon Society. Víte, že mají v Louisianě ve volné přírodě svoje stanoviště, na kterém jsou zařízení na těžbu ropy? Členové sdružení tato zařízení pečlivě monitorují, aby nevznikly žádné škody, a příjmy, které jim poskytnou ropné společnosti, jim pomáhají financovat jejich další snahy o zachování divoké přírody.

Jeden z Rushových nezvratitelných zá-

konů je, že člověk a životní prostředí mohou spolu žít v harmonii. Kapitalismus je dobrý pro lidi stejně jako pro další živé organismy. Vemte si například stromy. Stále slyšíme, že se stromy kácí a že je jich stále méně. Podívejme se ale na čísla. V této zemi je dnes více stromů než v době, kdy byla napsána deklarace nezávislosti. Ekomania-ci vám řeknou, že to není možné. Copak nikdy neslyšeli o požárech způsobených bleskem, které nikdo nedokázal uhasit? Dnes hasíme mnoho požárů, jaké dříve dokázaly spálit území velké jako stát Connecticut.

Skupiny jako Earth First (Země na prvním místě) tvrdí, že oheň způsobený bleskem je přirozený, takže bychom ho měli nechat hořet. Pouze lidmi založené ohně jsou špatné. No, kdyby bylo po jejich, tak bychom dnes pravděpodobně měli méně stromů než dříve, protože bychom se nesnažili uhasit ohně způsobené bleskem. Jejich stanovisko je absurdní. Stromy jsou cenná komodita a firmy mají zájem nevykácet jich příliš mnoho, pokud na ně mají jasné vlastnické právo. V dnešní době sázejí soukromé společnosti milióny stromů na vlastní půdě a pečlivě je těží.

Ekologové se vždycky odvolávají na vzpomínky na jednodušší, přirozenější dobu. Chtějí jít zpět, vracet se v čase. Podívejme se tedy na některé možné následky. V roce 1900 byla v této zemi průměrná délka života 54,9 let. Dnes je to 76 let a toto zlepšení nelze přičíst jen medicíně. Částečně je to také díky menšímu znečištění, naše potrava je celkově čistší a naše standardy ohledně čistoty jsou mnohem vyspělejší. Uvědomte si, že v roce 1900 byla města plná těch nejhorších, páchnoucích nečistot, jaké si jen dovedete představit. Například koňská mrva. Byla všude a byla významným nosičem chorob. Díky vynálezu automobilu už nemusíme být v dopravě závislí na koních přitahujících mouchy.

EKOLOGICKÉ VIDĚNÍ SVĚTA

Dříve jsem si myslel, že ekologové jsou skupina politických levicových aktivistů, která jenom používá jiné cesty pro prosazování svých cílů. Částečně to tak pořád je. Jde tady však o víc než o pouhé prosazování levicových myšlenek. Existují dvě skupiny lidí, které si z ekologie udělaly svůj domov: skupina socialistů a skupina eko-náboženských fanatiků. Tyto skupiny si vybraly dvě nové kategorie klientů, kteří nemohou mluvit nebo nesouhlasit, a tudíž ani odmítat jejich „pomoc“ - zvířata a stromy.

S pádem Marxismu se ekologie stala novým útočištěm pro socialistické myšlení. Oblast životního prostředí je skvělý způsob, jak prosazovat poli-

tické zájmy upřednostňující centrální plánování a stát se silným vlivem. Jaký by mohl existovat lepší způsob, jak kontrolovat něčí majetek, než podřídit právo lidí na soukromé vlastnictví ekologickým zájmům.

Druhá skupina, která se chytla ekologického hnutí, jsou lidé, kteří se domnívají, že ekologie je náboženství; že Bohem je Země a že Bůh není nic více než Země. Je to v podstatě moderní podoba panteismu, kde má příroda božskou povahu. Tato skupina chce chránit Zemi za každou cenu, i když to bude znamenat, že většina zemí třetího světa bude navždy odsouzená k bídě. Spíše než pozdvihnout země třetího světa na naši úroveň chtějí, abychom se my přiblížili podmínkám třetího světa. Je to tak nějak čistší a opravdovější. Aby to bylo jako předtím, než přišli západní bílí lidé a začali terorizovat Zemi tím, že vynalézali věci. Chtějí nás dostat zpátky, možná že ne přímo do doby kamenné, ale přinejmenším do éry koní a much.

Obě tyto skupiny lidí jsou zahlceny egocentrismem. Chovají se tak, jakoby se domnívali, že svět začal v okamžiku, kdy se narodili, a skončí, jakmile zemřou. Zatím jsem mluvil o vůdcích těchto radikálních ekologických hnutí. Jejich stoupenci jsou

S pádem marxismu se ekologie stala novým útočištěm pro socialistické myšlení

taky zajímaví. Jsou to lidé, kteří prostě chtějí mít pocit, že jsou dobří. Jsou to lidé, kteří chtějí dostávat pocty za svůj viditelný zájem a péči o životní prostředí. Dále máme média, která ochotně slouží jako šířitelé všech těchto předpovědí, studií, proroctví a přehnaných výmyslů, které ekologové-maniaci produkují.

Existuje ale ovšem také spousta průměrných Američanů, kteří se považují za ekology. Je docela přirozené chtít čistou planetu s čistou vodou a ovzduším pro nás a pro naše děti. Je chvályhodné nechtít zničit to, co nám umožňuje žít. Takže, když přijde nějaký vědec a získá díky médiím důvěryhodnost, není překvapující, že mu hodně lidí uvěří. Takhle se mobilizují pro nějaký cíl stovky a tisíce lidí, kteří pak přijdou na Mall ve Washingtonu a do Central Parku v New Yorku.

Tito slušní lidé si musí uvědomit to, že bez ohledu na perspektivu - socialistickou, náboženskou či jakoukoli jinou - je společnou charakteristikou všech těchto radikálních ekologických hnutí přesvědčení, že právo na soukromé vlastnictví se musí v této zemi důkladně omezit. Přesně to se skrývá za snahou stáhnout soukromé pozemky z oběhu za účelem zachování lužních lesů a záchrany sovy skvrnité. Jestliže jednoho dne ve vaší zahradě naprší a budete tam mít pár centimetrů vody, najednou se z vaší zahrady stane lužní les a nesmíte tam už nic postavit.

Tato nenávisť k soukromému majetku je, přátelé, založená na přesvědčení, že lidským bytostem nelze svěřit do vlastnictví příliš mnoho půdy. Že jsme sobečtí a prokletí touhou měnit přírodu. My občané U.S.A. tvoříme 4 procenta světové populace a využíváme 25 procent světových přírodních zdrojů. Jak jen můžeme být tak bezohlední? Je jedno, že naše země zásobuje svět jidlem. Je jedno, že naše technologie přinesla zlepšení života všude na této planetě.

Věřím, že mnoho ekologických vůdců je docela upřímných, jenže vycházejí z fun-

damentálně odlišných hledisek než většina ostatních lidí. Vy a já i naprostá většina ostatních lidí se živí prací. Máme práci, při které něco produkujeme nebo poskytujeme služby. Vytváříme obchod.

Většina lidí, kteří vedou různé ekologické skupiny, nepracuje. Dělají to, že přesvědčují ostatní lidi, aby na jejich cíle přispěli. Žijí si dobře, slušná částka se vyčerpá na výdaje, konference a vysoké platy. Stali se závislími na příjmu z příspěvků. Tito lidé chtějí zlepšovat svůj životní standard, takže musí získávat stále více příspěvků a dotací. V této zemi existuje jen určitý počet lidí, kteří jsou ochotni přispět na vytvoření útočišť pro ptáky. To je důvod, proč se někteří ekologové dostali do krize při kampaních na získání větších příspěvků. Jejich apely a taktika odstrašování mají za cíl proměnit lidi v pěšáky v armádě ekologie ohánějící se předpověďmi o konci světa.

Je zajímavé pozorovat, o která ekologická rizika se tito lidé opravdu zajímají. Jsou to rizika způsobená podnikáním nebo věcmi, které vytvořili lidé. Ale vezměme si nebezpečí radonu. Jestli opravdu existuje nějaký ekologický problém, je to radon. V některých východních zemích jsou domácnosti, kam se radon dostává z podzemí a dosahuje úrovně, které daleko překračují limity, které jsou považované za bezpečné. Kvůli radonu se ale nikdo nevzrušuje. Proč? Protože je to přírodní jev, nevyrobil to člověk. Nikdo dramaticky nevolá po výzkumu radonu, nikdo nepožaduje evakuaci. Cokoli se děje v jejich zbožštěné přírodě je jaksi přijatelné. Ono se to nějak vyřeší samo. Ale copak se lidmi způsobené katastrofy nemohou také vyřešit samy? Co třeba ropa vyteká z tankeru Exxon Valdez. Říkali nám,

že vyčištění bude trvat stovky let. Nyní vidíme, že přírodními procesy a díky neuvěřitelně nezdolným silám naší planety se příliv a odliv postaral o vět-

šinu škod, které lidé nevyčistili. A věřili byste, že loni se v průlivu Prince Williama chytlo více ryb než kdykoli předtím?

Vážení přátelé, Země je pozoruhodný

My máme právo Zemi používat, abychom učinili svůj život lepší.

výtvar a je schopna obrovského omlazování. My ji nemůžeme zničit. Ona se dokáže dát do pořádku sama. My bychom neměli extrémním chováním způsobovat škody, ale

ani bychom neměli propadat hysterii a máni, která v podstatě tvrdí, že sem nepatříme.

¹ Z knihy „The Way Things Ought to Be“, New York 1992.

¹ Pozn. překl.: Daryl Gates byl náčelníkem policie v Los Angeles při rasových nepokojích v souvislosti s případem Rodney Kinga a je proslulý svými extremistickými postoji vůči černošské populaci.

² Pozn. překl.: První dodatek americké ústavy zajišťuje mimo jiné právo na svobodu vyjadřování.

Několik slov o autorovi:

Rush Limbaugh je Conservative. V Americe to znamená, že je pravým opakem “liberálů” (Pozor na zcela odlišný význam tohoto slova v Americe a v Evropě. Liberály v americkém pojetí rozumíme různé levicově smýšlející lidi a skupiny). Jako takový zastává názory a myšlenky, které se díky “Political correctness” staly v určitých kruzích veskrze nepopulární a nemódní. Jeho důraz na konzervativní, rodinné, křesťanské a vůbec ‘pravicové’ hodnoty a na druhé straně jeho zjevný a neskrývaný odpor k levicovým intelektuálům a ‘liberálům’ všeho druhu z něho učinily nenáviděný a zároveň milovaný fenomén dnešní Ameriky.

Rush Limbaugh je autorem, moderátorem a účinkujícím snad nejpobulárnějšího rozhlasového talk-show ve Spojených státech. Narodil se v malém městě Cape Girardeau ve státě Missouri, kde se začal zajímat o rádio už na základní škole. V šedesátých letech pracoval jako diskžokej a moderátor v pořadu Top-40. Od té doby střídal různá zaměstnání, než začal vystupovat jako moderátor a autor rozhlasového talk-show na stanici KFBK v Sacramentu v Kalifornii. V roce 1988 se jeho pořad stal celostátně vysílaným programem a nyní je poslouchán na více než 500 různých stanicích po celých Spojených státech. Rush Limbaugh žije v New Yorku a k jeho aktivitám patří kromě každodenního vysílání vlastního pořadu “The Rush Limbaugh Show” i další vystoupení, projevy, psaní knih i televizní pořady.

Jeho obrovská popularita pramení z toho, že je schopen přesně a s mistrovským využitím ostrého humoru, ironie a sarkasmu vyjádřit to, co si velké množství Američanů myslí o nejrůznějších aktuálních a kontroverzních otázkách. Terčem jeho nemilosrdných satirických útoků je téměř vše, co dnešní Američany pálí, počínaje “Political Correctness” (Politická správnost), přes různá ekologická či mírová hnutí až po militantní feminismus a multikulturalismus. Mezi problémy, ke kterým se vyjadřuje, patří i tak citlivé otázky, jako je euthanázie, interrupce, rasové problémy, problémy chudoby a jiné. On sám je svými odpůrci často označován za ignoranta, arogantního buřiče a extrémistu. Fakt je jen to, že se dotýká (často možná nevybíravým způsobem) citlivých témat, a to z pozice, která je pro některé lidi nepřijatelná, nicméně pro lidi se zdravým rozumem, pro lidi, kteří oceňují osobní svobodu a odpovědnost jednotlivce, pro lidi, kteří se dokáží uživit sami a nepotřebují k tomu státní podporu, pro takové lidi jsou jeho pořady a jeho názory povzbuzením i pobavením.

Tomáš Mach, 1998

Liberální ekonomie a hospodářské fluktuace¹

MARTIN ČIHÁK

Zatímco v předchozích staletích se zájem ekonomů soustředil téměř výlučně na dlouhodobé trendy v ekonomice, po velké části 20. století byly hlavním tématem ekonomických diskusí hospodářské fluktuace. Důvodů byla celá řada. Důležitým impulsem bezpochyby byly rozsáhlé výkyvy v hospodářské aktivitě (zejména Velká Deprese 30. let), svou roli sehrálo také zpřesnění dostupných statistik a zjemnění analytických nástrojů ekonomie, které umožnilo přesněji se zabývat dynamikou ekonomiky.²

Přístupy k vysvětlení hospodářských fluktuací lze rozdělit do dvou skupin: ty, které kladou důraz na faktory uvnitř trhů, a ty kladoucí důraz na faktory mimo trhy. Běžné učebnice ekonomie (dle vzoru „běžný prací prášek“) připisují první přístup zastáncům státního intervencionismu, zatímco druhý přístup zastáncům liberálního pohledu na ekonomiku. Toto rozdělení je nepřesné a zavádějící.

Je sice pravda, že starší liberální myšlení obvykle hledalo příčiny hospodářských fluktuací mimo trhy. Zdrojem fluktuací byli buď nezodpovědní politici, kteří nepředvídatelným způsobem manipulovali s množstvím peněz v ekonomice, nebo šokové změny v reálných veličinách dané např. po-

vodními nebo technologickými inovacemi.

Tento postoj však nebyl dlouhodobě udržitelný. S postupem času bylo čím dál tím více zřejmé, že představa o vládě jako o jediném původci hospodářských fluktuací značně přeceňuje schopnosti vlády ovlivňovat chod ekonomiky a že také představa cyklů způsobovaných technologickými

šoky těžko postačí na vysvětlení rozsáhlých výkyvů typu Velké Deprese.

Soudobý liberální pohled na cyklus se proto stále více obrací k tržním příčinám fluktuací. Hledání těchto příčin neznamena porážku liberálního pohledu. Naopak, lepší pochopení ekonomických faktorů umožňuje přesněji než

dříve zdůvodnit, že pozorované hospodářské cykly nejsou výsledkem *selhání* trhu a nepředstavují prostor pro aktivní makroekonomickou politiku.

Hayekova teorie cyklu

Příkladem starší liberální teorie fluktuací - a vhodným východiskem pro další výklad - je Hayekova teorie cyklu z přelomu 20. a 30. let. Hayekova kniha *Ceny a výroba* (z roku 1931, ale vycházející z článku

Přiznání tržních příčin hospodářských fluktuací neznamena porážku liberálního pohledu. Naopak, umožňuje přesněji než dříve zdůvodnit, že pozorované fluktuace nejsou výsledkem selhání trhu.

napsaného již v roce 1928) soupeřila na začátku 30. let o přízeň s *Pojednáním o penězích* (1930) J.M. Keynesa. Zatímco ale Keynes viděl příčinu hospodářských cyklů v nedokonalém vyrovnávání investic a úspor, které se projevuje v cenové hladině všech statků, podle Hayeka jsou příčinou cyklu peníze vstupující do ekonomiky, které vedou ke zkreslení relativních cen jednotlivých statků v ekonomice.

Každá teorie cyklu musí kromě příčin vysvětlit i transmisní mechanismus, tj. způsob, jímž se cyklické poruchy přenášejí po ekonomice. V Hayekově teorii je transmisním mechanismem časová struktura výroby v ekonomice. Základem Hayekova vysvětlení je představa, že ekonomika v každém okamžiku nevyrábí jen finální statky, ale také celé spektrum investičních statků různého stupně „oklikovosti“, tj. různě vzdálených od spotřebních statků. Nové peníze vstupující do ekonomiky nejsou náhodně vyhazovány z helikoptéry, ale dostávají se do konkrétních rukou. Dostávají se nejprve do rukou bank, které mohou půjčovat za nižší úrokové sazby, než by mohly, pokud by byly odkázány jen na střadatele. Výrobci proto mohou uvažovat o oklikovějších výrobcích, do kterých by se jinak nepouštěli. Ceny oklikovějších investičních statků proto jdou nahoru. Tento cenový signál vede k přesunu výrobních zdrojů od spotřebních statků směrem k oklikovějším výrobám. Dojde k „prodloužení“ časové struktury výroby a v investičních sektorech roste zaměstnanost a mzdy. Za tyto mzdy jsou však kupovány spotřební statky, což zvyšuje ceny spotřebních statků a poptávku po investičních statcích blízkých spotřebě. Dochází k realokaci prostředků do méně oklikových výrob. Tato realokace však není úplná, neboť část investičních zdrojů je zapuštěna do specifických projektů. Pokud v této situaci pokračuje měnová expanze, celý problém se krátkodobě odsouvá a prohlubuje. Konec měnové expanze znamená zvýšení úrokových měr, díky němuž se zvýrazní, že řada dřívějších investic do oklikových procesů byla špatně umístěná. Výrobci, kteří nemůžou přesunout zdroje do méně

oklikových výrob, přestanou být schopni splácet. Ekonomika přejde do recese.

Hayekova teorie si získala velkou reputaci tím, že v roce 1929 dokázala anticipovat blízký nástup Velké Deprese jako výsledek „reflace“ let dvacátých. Později ale Hayekův přístup upadal do zapomnění s tím, jak získávala na popularitě keynesovská makroekonomie založená na agregátní poptávce. Určitého oživení se mu dostalo teprve s nástupem nové vlny monetarismu (tzv. školy racionálních očekávání) v 70. a 80. letech.³ Zastánci této školy se s Hayekem shodovali jak v důrazu na monetární příčiny cyklu a na transmisní mechanismus založený na mezičasové volbě, tak v závěrech pro hospodářskou politiku. Mezi oběma přístupy však existovaly také značné formální i metodologické rozdíly, takže je přesnější zde mluvit o ideové blízkosti než o návaznosti.⁴

Mezinárodní finanční trhy jako zdroj fluktuací

S růstem mezinárodní provázanosti ekonomik je stále obtížnější udržitelná představa, že by centrální banka mohla svou (de)stabilizační politikou tak dalekosáhle ovlivňovat ekonomiku, jak tvrdí Hayek. Účinnost národních hospodářských politik v malých otevřených ekonomikách klesá⁵, a to zhruba úměrně růstu síly mezinárodních finančních trhů. Česká ekonomika posledních let nabízí celou řadu příkladů neúčinnosti vládních politik: od neefektivnosti měnové politiky v režimu fixního kurzu, přes neúspěch dovozních depozit až například po neschopnost České národní banky bránit spekulacím pohybům kurzu.

Fakt, že stále důležitější roli v soudobé ekonomice hrají velcí hráči na mezinárodním finančním trhu, má závažné důsledky pro naše pochopení vývoje ekonomiky. Pozorujeme dva sice propojené, ale odlišné světy. Na jedné straně reálný vývoj domácí ekonomiky, na straně druhé svět mezinárodních financí, který jednak reaguje na

vývoj reálných ekonomik, jednak je sám ovlivňuje.

UVědomění si těchto skutečností nás ještě nenutí opustit Hayekův přístup. Zdrojem fluktuací i v soudobé ekonomice jsou finanční faktory a transmisním mechanismem je prodlužování a zkracování výrobní struktury. Zatímco však u Hayeka byla zdrojem fluktuací aktivní úvěrová politika centrální banky, my pozorujeme centrální banky, které jsou ve vleku událostí a pouze adaptivně reagují na spekulativní přílivy a odlivy kapitálu.

Pro vývoj na mezinárodních finančních trzích je typická těkavost, což svědčí k tvrzení o neracionalitě těchto trhů. To je ale chybné tvrzení. Potíž je spíše v tom, že na finančních trzích významnou roli hrají jiné formy racionality než předpokládá učebnicová ekonomie. Na velkorozsahových finančních trzích aktéři nemohou v reálném čase detailně prozkoumat a vyhodnotit (a často ani si představit) všechny možnosti, které se nabízejí. Častá je informační asymetrie. Běžné jsou situace, kdy racionální chování má podobu nápodoby nebo adaptivní reakce na minulý vývoj.⁶ Důsledná analýza cyklu musí zahrnout analýzu těchto typů chování na *konkrétních* trzích.

Příklad: česká ekonomika v posledních pěti letech

Tato hayekovská teorie cyklu obohacená o mezinárodní finanční trhy je až překvapivě přesným popisem vývoje české ekonomiky v „první pětiletce“ 1993–1997. V letech 1993–1995 přitékal do ČR s velkými očekáváními, a tedy ve velkých objemech, zahraniční kapitál. Snaha sterilizovat

tento příliv dotlačila Českou národní banku k faktickému přesunu k expanzivní měnové politice. To se navenek projevovalo mj. každoročním přestřelováním měnových cílů, které si ČNB stanovovala. Rostly úvěry a investice. Prodloužila se výrobní struktura, narostla oklikovost výrobních procesů v ekonomice, ale současně i v oklikových sektorech byly vypláceny

mzdy, které domácnosti utrácely za spotřební zboží. To mělo tři důsledky: za prvé mzdově-inflační tlaky (pokles inflace se zpomalil), za druhé částečný přesun k méně oklikovým výrobám, za třetí zvýšený dovoz ze zahraničí, neboť ne všechny zdroje bylo možné přesunout na výrobu spotřebních statků. Úvěrová expanze však nemohla trvat věčně. Pod tlakem narůstající nerovnováhy a domněnek o spekulativní povaze velké části přílivu kapitálu došlo nejprve k opuštění fixního kurzu (jinak řečeno k opuštění snahy sterilizovat příliv kapitálu) a v polovině roku 1996 k přitvrzení měnové politiky. Spotřeba ale nadále dynamicky rostla, což prohloubilo přesun od oklikových výroba v keynesov-

ské statistice se projevilo především jako dramatické zpomalení hmotných investic. S růstem úrokových sazeb navíc začaly být mnohé dříve započaté oklikové výrobní procesy nedostatečně ziskové. Rostoucí počet podniků přestal být schopen splácet úvěry. Došlo ke zpomalení hospodářského růstu.

Když se někdejší očekávání začala *ex post* ukazovat jako nadhodnocená, nadšení zahraničních investorů ochladlo. Ti lépe informovaní se začali zbavovat korunového rizika a přenášet je na investory méně informované. Výsledkem byly rozsáhlé emise korunových obligací, krátkodobé nadhodnocení kurzu a následné splasknutí kur-

Účinnost národních hospodářských politik v malých otevřených ekonomikách klesá, a to zhruba úměrně růstu síly mezinárodních finančních trhů.

Manévrovací pole vlády a centrální banky v malé otevřené ekonomice je natolik omezené, že zabývat se jejich chováním není větším přínosem pro pochopení ekonomiky, než zkoumat chování velkých finančníků.

zové bubliny a pád kurzu, který ukončil sestupnou fázi cyklu.⁷

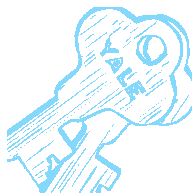
Celý proces tím samozřejmě neskončil. Úrokové sazby jsou pro řadu podniků stále vysoké na to, aby mohly splácet úvěry z minula. Snížení úrokových sazeb v takové situaci může pomoci opět na nohy některým z dříve započatých oklikových procesů, ale velmi pravděpodobně bude také znamenat nastartování dalšího cyklu.⁸

Shrnutí

Manévrovací pole vlády a centrální banky v malé otevřené ekonomice je natolik omezené, že zabývat se jejich chováním není větším přínosem pro pochopení ekonomiky, než zkoumat chování velkých finančníků. Nestačí ani studovat vztahy mezi domácími fundamentálními veličinami. Je nutné zabývat se konkrétním chováním hráčů na velkorozsahových finančních trzích, chováním, které na první pohled nemá

s racionalitou nic společného, které však ve velké většině je racionálním chováním ve světě fundamentální nejistoty, ve světě s omezenými a nerovnoměrně rozloženými znalostmi.

Má varianta liberálního pohledu na ekonomiku umožňuje například zpochybnit poměrně častý názor, že česká ekonomika prodělala v uplynulých pěti letech jedinečný transformační vývoj, přerušný vnějšími šoky. První „pětiletka“ v ČR mohla být prvním regulérním cyklem, jehož zdrojem byl příliv zahraničního kapitálu v podmínkách fixního kurzu a jehož transmisním mechanismem byla časová struktura výroby. Tento mechanismus se zdá být současně ekonomice inherentní, takže pozorovaný cyklický vývoj se může snadno opakovat: obnovený hospodářský růst v r. 1998 může vést k nadměrným očekáváním a k přílišnému přílivu zahraničního kapitálu, který ekonomiku opět dotlačí k vyššímu a nerovnovážnému růstu a celý cyklický vývoj se může opakovat.

¹Článek vychází z autorova vystoupení na valné hromadě České společnosti ekonomické.

²Zatímco starší literatura používá pro kolísání spíše termín „cyklus“, v novější teorii se mluví spíše o „fluktuacích“. Rozdíl není jen v označení. V novějších diskusích chybí představa opakovaného průběhu, diskuse se navíc obvykle netýká vývoje výstupu jako takového, ale variability rozdílu mezi skutečným a potenciálním výstupem.

³Podrobněji o neorakouské teorii a jejích souvislostech viz např. P.J. Boettke (ed.) „The Elgar Companion to Austrian Economics“, Edward Elgar, Aldershot, 1994.

⁴Ocenění se dostalo oběma přístupům: Hayek dostal v roce 1974 Nobelovu cenu za ekonomii, v roce 1996 byla též cena udělena R. Lucasovi, jednomu ze zakladatelů školy racionálních očekávání.

⁵Schopnost vlády zasahovat do ekonomického vývoje v malé otevřené ekonomice byla zpochybněna i empiricky - viz například studie shrnuté v P.-R. Agénor, P.J. Montiel,

„Development Macroeconomics.“ Princeton University Press, Princeton, 1996.

⁶Objevují se např. názory, že jedním z podkladů pro takové zpětnovazební chování jsou hodnocení od ratingových agentur, která často adaptivně reagují na minulý vývoj.

⁷Tato kurzová bublina je sama dobrým příkladem toho, že racionální tržní procesy mohou být spojeny s velkým kolísáním. Koruna nejprve posilovala, neboť emise korunových eurobondů byly považovány za signál o kvalitě koruny jako předmětu investování. Teprve později, když byly uveřejněny odhady, že mezi držiteli těchto eurobondů převažují západoevropské domácnosti, převážila hypotéza, že ze strany emitentů jde především o přenesení rizika na hůře informované investory.

⁸Je pravda, že ke zpomalení výstupu přispěl svým dílem i vývoj zahraniční poptávky. Ten ale nebyl primární příčinou domácího vývoje; pouze prohloubil cyklus, do kterého ekonomika již směřovala.

Dědic¹

WALTER BLOCK (přeložila Martina Pelikánová)

Dědicové a dědičky bývají obvykle líčení jako nečinní a zahálčiví jedinci, kteří se těší ze života plného nezaslouženého přepychu. Možná je to správná charakteristika mnohých z vyšší společnosti, ale to neubírá nic na hrdinské roli dědice.

Dědictví je jednoduše forma daru - je to dar věnovaný u příležitosti smrti, a podobně jako dary předávané u příležitosti narození, narozenin, svateb, výročí a svátků může být definován jako dobrovolný transfer statků od jedné strany k druhé. Proto se nelze na jedné straně stavět proti dědictví a na druhé straně privilegiovat jiné typy darů. Mnoho lidí to přesto dělá. Jejich antidědické zaujetí je podněcováno představami lupičů, kteří předávají neoprávněně nabyté zisky svým dětem. Vidí, jak členové vládnoucí třídy kumulující bohatství nikoli prostřednictvím poctivého obchodu, ale prostřednictvím vládních subvencí, tarifů a licenčních protekcí předávají dále to, co jiní nashromáždili. Tomu by zcela jistě mělo být zabráněno. Eliminace dědictví se zdá být řešením.

Nebylo by však možné eliminovat dědictví, pokud by nebyly eliminovány i ostatní druhy darů. Stoprocentní dědickou daní, která je často navrhována jako prostředek pro eliminaci dědictví, bychom cíle nedosáhli, neboť kdyby byly tolerovány ostatní

druhy darů, daň by se mohla snadno obcházet. Peníze a majetek by mohly být jednoduše převáděny prostřednictvím dárek k narozeninám, vánočních dárek apod. Rodiče by dokonce mohli ponechat dary pro své děti v úschově tak, aby byly předány při prvních narozeninách dítěte po smrti rodiče.

Řešení problému nezaslouženě nabytého bohatství nespočívá v tom, že zabráníme další generaci v nabytí těchto prostředků, ale v tom, že se zajistí, aby tyto prostředky nezůstaly nevyužity. Spíše je třeba zaměřit pozornost na opětovné získání nezákonně nabytého majetku a jeho navrácení oběti.

Určitě někdo namítne, že stoprocentní dědická daň je „druhé nejlepší“ řešení. Jestliže ale nemáme moc připravit zločince o jejich neoprávněně nabyté zisky, měla by být alespoň vyvinuta snaha odepřít jim možnost předat majetek svým dětem. To je však vzájemně neslučitelné. Jestliže chybí síla pohnat zločince před soud, protože zločinci z řad bílých límečků ovládají soudnictví, pak musí přirozeně chybět i síla uvalit na ně stoprocentní dědickou daň.

Vlastně i kdyby taková daň mohla být uzákoněna a vynucena, touha po rovnostářství, jež živí všechny podobné návrhy, by byla zmařena. Opravdové rovnostářství

Nebylo by však možné eliminovat dědictví, pokud by nebyly eliminovány i ostatní druhy darů.

totiž neznamená jen rovnou distribuci peněžních prostředků, ale také rovnou distribuci nefinančních odměn. Jak by rovnostáři napravili nerovnosti mezi bystrozrakými a slepými, mezi těmi, kteří mají hudební talent a těmi, kteří ho nemají, mezi lidmi krásnými a ošklivými, nadanými a bez nadání? Co s nerovnostmi mezi těmi, kteří mají šťastnou povahu a těmi, kteří mají sklon k melancholii? Jak by s nimi rovnostáři naložili?

Bylo by možné vzít peníze těm, kteří mají „příliš mnoho štěstí“, a dát je těm, kteří ho mají „příliš málo“, jako náhradu? Kolik stojí šťastná povaha? Obchodovalo by se deset dolarů ročně za nominální hodnotu pět jednotek štěstí?

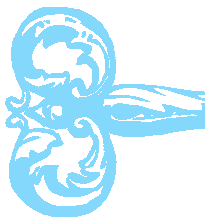
Směšnost takové situace by mohla vést rovnostáře k přijetí „druhého nejlepšího“

***Je to právě dědic
a instituce dědictví, jež
stojí mezi civilizací tak,
jak ji známe, a světem,
kde žádný talent či štěstí
nesmí narušit rovnost.***

řešení, například takového, které použil diktátor „Harrison Bergenon,“ v příběhu z knihy *Vítejte v opičárně* od Kurta Vonneguta.² V tomto příběhu byli silní lidé nuceni nosit těžká závaží, aby se dostali na úroveň ostatních lidí; lidé s hudebním sluchem museli nosit sluchátka, která vydávala otřesně hlasité zvuky v závislosti na jejich hudebním talentu. Až sem logicky vede touha po rovnostářství. Eliminace finančního dědictví je jen

prvním krokem.

Je to právě dědic a instituce dědictví, jež stojí mezi civilizací tak, jak ji známe, a světem, kde žádný talent či štěstí nesmí narušit rovnost. Jestliže si ceníme osobitosti a civilizace, pak si dědic plně zaslouží být postaven na piedestal.

¹ Z anglického originálu knihy W.Blocka, *Defending the Undefendable*, kapitola *The Inheritor*, publikováno Fox & Wilkes, San Francisco, California, 1991.

² Vonnegut, Kurt, *Welcome to the Monkey House*, Dell, 1970

Svobodné rozhledy vycházejí díky soukromé podpoře

**Také Vy můžete svým dílem přispět k šíření *Svobodných rozhledů*
(a ještě ušetřit na daních!*)**

Vážení čtenáři,

vydávání *Svobodných rozhledů* je soukromou iniciativou usilující o liberálně-konzervativní diskusi, jejímž cílem je poskytovat občanům fundovaný argumentační podklad pro jejich postoje k společenským a politickým tématům. Věříme, že budoucnost naší země leží v rukou aktivních občanů, kteří jsou svobodní ve svém konání a rozhodování. Na tomto úkolu se můžete aktivně podílet i Vy!

Obracíme se proto na všechny sympatizanty našeho úsilí k podpoře naší činnosti formou **DOBROVOLNÉHO PŘÍSPĚVKU** na tisk a distribuci.

Zároveň uvítáme jakékoli Vaše nápady a tipy na soukromé nadace, firmy či jednotlivce, kteří by mohli různou formou významněji přispět k podpoře naší aktivity.

Vaše redakce

Svobodné rozhledy vycházejí díky čtenářům, jako jste Vy!

Pro Váš kontakt s námi využijte jakoukoli formu dle údajů uvedených v tiráži.

Váš dobrovolný příspěvek na šíření *Svobodných rozhledů* je možno **zaslat bankovním převodem z Vašeho účtu přímo nebo poštovní poukázkou (typu A) na bankovní účet 125484176/5100**, Název účtu: S.P.O.R.

Vaše příspěvky budou určeny výhradně na úhradu tisku a distribuci *Svobodných rozhledů*. O použití příspěvků Vás rádi, na základě požádání, informujeme. Všem, kteří přispějí na šíření *Svobodných rozhledů* jmenovitě poděkujeme vždy v některém z dalších čísel.

*Jak přispět na vydávání a šíření *Svobodných rozhledů* a ještě ušetřit na daních - návod:

Zaměstnanci a podnikatelé - fyzické osoby (příjmy dle §6 a §7 zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů):

Pokud je Váš příspěvek na šíření *Svobodných rozhledů* vyšší než 2000,- Kč nebo vyšší než 2% Vašeho daňového základu (§15 odst. 8) zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů platného pro zdaňovací období roku 1998), můžete o něj snížit Váš základ daně a to nejen v případě, že podnikáte, ale i tehdy, když máte pouze příjem ze závislé činnosti, tedy ze zaměstnání. Informujte tedy Vaši mzdovou účetní, aby Vám snížila Váš daňový základ! Nejvýše lze odečíst 10% z Vašeho základu daně.

Právnícké osoby zřízené za účelem podnikání - firmy:

Pokud je Váš příspěvek na šíření *Svobodných rozhledů* vyšší než 2000,- Kč Vašeho upraveného daňového základu (§20 odst. 8) zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů platného pro zdaňovací období roku 1998), můžete o něj snížit Váš upravený základ daně. Nejvýše lze odečíst 2% z Vašeho upraveného základu daně.

Knižní tituly nabízené Liberálním institutem

Henry Hazlitt - *Ekonomie v jedné lekci* (Vyjde na přelomu roku 1998/9)

Kniha představuje klasické dílo ekonomického žurnalisty Henry Hazlitta, které se stalo bestsellerem v mnoha zemích světa. Jasným a srozumitelným jazykem jsou v knize představeny základní principy ekonomie, jejich aplikace do oblasti hospodářské politiky a reakce na kritiky tržního hospodářství z řad většinové keynesiánské obce.

Israel Kirzner - *Jak fungují trhy*, 90 stran, doporučená prodejní cena 99 Kč

Přední současný teoretik Israel Kirzner ve své knize představuje pohled rakouské školy na úlohu podnikatele a fungování trhů, který otevírá další možnosti, jak je možné obhajovat omezení role státu a státních zásahů v soudobé společnosti. Profesor Kirzner, který navazuje na myšlenky velikánů rakouské školy Misesa a Hayeka, přesvědčivě ukazuje, jak mylné a scestné jsou argumenty těch, kteří hovoří o možnosti efektivního fungování socialismu, o potřebě protimonopolního zákonodárství a o škodlivosti reklamy nebo o nespravedlnosti kapitalismu.

Ludwig von Mises - *Liberalismus*, 186 stran, doporučená prodejní cena 168 Kč

Misesův *Liberalismus* je klasickým dílem, ve kterém autor obhájí myšlenky svobody a míru, myšlenky liberalismu. Nejedná se o striktně ekonomickou analýzu, a proto můžeme sledovat důslednou aplikaci liberálního přístupu např. v oblasti školství, v oblasti vnitřní politiky vícenárodních států i v zahraniční politice. Kniha je doplněna obsáhlým doslovem profesora Hoppe, ve kterém je popsána Misesova profesionální dráha a nastíněn vývoj rakouské školy, již byl Mises předním představitelem.

Gary S. Becker - *Teorie preferencí*, 368 stran, doporučená prodejní cena 190 Kč

Kniha představuje reprezentativní průřez tvorbou nositele Nobelovy ceny a slavného chicagského ekonoma Gary S. Beckera let sedmdesátých až devadesátých. Jde o texty, které se již stačily zařadit do zlatého fondu ekonomické literatury. Souhrn témat je velmi rozmanitý a potvrzuje, proč Becker bývá označován za ekonomického imperialistu: ekonomická analýza žebrání, výběru životního partnera, tvorby cen v rybích restauracích nebo např. empirická analýza cigaretového návyku. V Beckerově pojetí je ekonomie skutečným impériem, které pokrývá prakticky všechny sféry lidského chování.

Milton Friedman: *Za vším hledej peníze*, 262 stran, doporučená prodejní cena 170 Kč

Kniha vychází z více než 50 let Friedmanova studia peněz a peněžních institucí a ukazuje na řadě historických epizod z různých období na velmi překvapivé souvislosti mezi chováním měnových autorit (panovníků, centrálních bank) a politickými událostmi. V knize, která je psána velmi čtivě, se dovídáme, jak politické ústupky jedné úzké zájmové skupině v několika státech USA přivodily nástup komunismu v Číně, sledujeme, jak znehodnocování zlatých mincí přivodilo rozpad Římského impéria, Friedman ukazuje, jakou shodou náhod došlo k tomu, že se zlato stalo hlavním měnovým kovem. Na příkladech z nedávné doby jasně vidíme, jak nezodpovědné vlády mnoha zemí světa pomocí inflace ožebračily své občany a jak bezprecedentní je současná situace světového měnového uspořádání.

Jan Pavlík (ed.) - *Milton Friedman v Praze*, 103 stran, doporučená prodejní cena 100 Kč

Milton Friedman: *Kapitalismus a svoboda*, 182 stran, doporučená prodejní cena 98 Kč

F.A. Hayek: *Kontrarevoluce vědy*, 212 stran, doporučená prodejní cena 119 Kč

Jan Pavlík (ed.) - *Gary Becker v Praze*, 100 stran, doporučená prodejní cena 87 Kč

Detmar Doering (ed.) - *Liberalismus v kostce*, 87 stran, doporučená prodejní cena 59 Kč

Robert Holman: *Vývoj ekonomického myšlení*, 56 stran, doporučená prodejní cena 45 Kč

Chcete-li získat více informací o Liberálním institutu a jeho aktivitách včetně informací o možnostech získání výrazných slev na nabízené knižní tituly, nalistujte si naše stránky na internetu

<http://www.ecn.cz/liberal>

nebo nás kontaktujte na tel. 02/29 60 60.